

FERNANDO ARAMBURU

Suomentanut Sari Selander

WSOY

TERVAPÄÄSKYT

Fernando Aramburu

TERVAPÄÄSKYT

SUOMENTANUT SARI SELANDER

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ
HELSINKI

La traducción de esta obra ha recibido una ayuda del Ministerio de Cultura y Deporte de España.
Espanjan kulttuuri- ja urheiluministeriö on myöntänyt teokselle käännöstukea.

Suomentajalle on myönnetty Taiteen edistämiskeskuksen apuraha.

Romaanissa on siteerattu seuraavia teoksia:

Albert Camus: *Sivullinen*, suom. Kalle Salo.

Benedictus de Spinoza: *Etiikka*, suom. Vesa Oittinen.

Max Frisch: *Montauk: elämäntapani ja mielenlaatuni piirteitä. Kertomus*, suom. Oili Suominen.

Franz Kafka: *Muodonmuutos*, suom. Aarno Peromies.

Sherwin B. Nuland: *Kuinka kuolemme*, suom. Anna-Maija Viitanen.

Espanjankielinen alkuteos

Los vencedores

© Fernando Aramburu, 2021

Published by agreement with Tusquets Editores, Barcelona, Spain.

Suomenkielinen laitos © Sari Selander ja WSOY 2023

Werner Söderström Osakeyhtiö

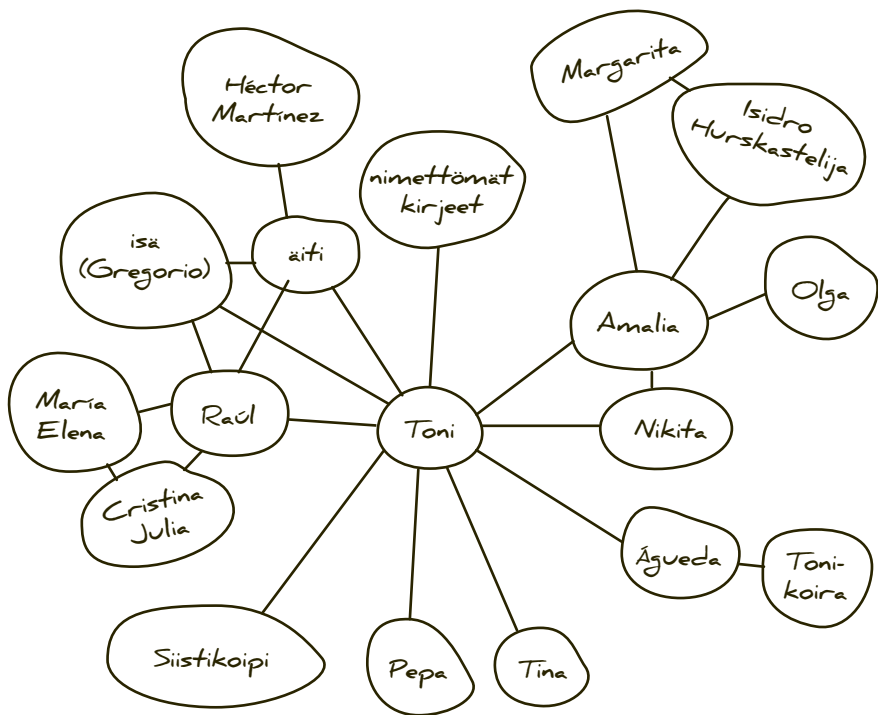
ISBN 978-951-0-48756-3

Painettu EU:ssa

Sisällys

Elokuu	11
Syyskuu	63
Lokakuu	115
Marraskuu	173
Joulukuu	223
Tammikuu	277
Helmikuu	331
Maaliskuu	385
Huhtikuu	439
Toukokuu	495
Kesäkuu	551
Heinäkuu	605
Kuusi päivää myöhemmin	662

Kaunottarelle

Elokuu

1

JOKAISELLE, JOPA HITAAMMAN puoleiselle, tulee eteen päivä jolloin hän alkaa tajuta tiettyjä asioita. Minulle näin tapahtui teini-iässä, tai ehkä vähän myöhemmin, sillä kehityin hitaasti enkä kypsynyt välttämättä koskaan, mikäli Amaliaa on uskominen.

Alkuhämmennystä seurasi syvä pettymys, minkä jälkeen kaikki onkin ollut tasaista alamäkeä. Elämässäni on ollut aikoja, jolloin olen samastunut limaisiin etanoihin. En sano tätä siksi, että ne ovat rumia ja tahmaisia tai siksi, että minulla on tänään erityisen huono päivä, vaan mietin lähinnä sitä, miten ne siirtyvät paikasta toiseen; sitä miten hitaus ja monotonisuus määrittelevät niiden olemusta ja olemisen tapaa.

En aio sinnitellä täällä enää vuotta pidempään. Miksi nimenomaan vuotta? En tiedä. Sen takarajan minä itselleni asetin. Amalia sanoi minulle usein raivostuessaan, etten aikuistunut koskaan. Tällaisia solvauksiahan katkeroituneet naiset puolisoilleen sylkevät. Myös äiti inhosi isää, minkä ymmärrän. Isä inhosi itsekin itseään; siitä hänen väkivaltaisuutensa juonsi juurensa. Jessus millaisen miehen mallin minulle ja veljelleni antoi. Saamme aivan helvetin surkean kotikasvatuksen, meidät runnellaan sisältä ja sen jälkeen meidän odotetaan kehittyvän ehjiksi, kiitollisiksi, hyvin menestyneiksi ja kanssaihmissistään välittäviksi aikuisiksi!

En pidä elämästä. En väitä, etteikö elämä voisi olla juuri niin ihanaa kuin mitä jotkut laulajat ja runoilijat väittävät, mutta minä en pidä siitä. Älkää tulko puhumaan minulle purppuranhohtoisesta iltaruskosta, musiikista tai tiikereiden juovista. Minä paskat välitän elämän koristeista. Elämä on minusta perverssi keksintö, huonosti suunniteltu ja vielä huonommin toteutettu. Toivoisin, että Jumala olisi olemassa, jotta voisin panna hänet tilille. Jotta voisin sanoa hänelle päin naamaa, että hän on onneton tuhertaja. Varmaan Jumala on todella

kieroontunut, vanha pervo, josta on mukavaa tarkkailla kosmisista korkeuksistaan lajien edustajien pariutumista, keskinäistä kilpailua ja sen jälkeen seurata, miten ne raatelevat ja syövät toisensa. Jumalan käytöstä voi puolustella ainoastaan sillä, ettei häntä ole olemassa. Siitä huolimatta hän ei tule saamaan minulta synninpäästöä.

Lapsena pidin elämästä. Itse asiassa oikeinkin paljon, vaikken minä sitä silloin vielä tajunnut. Iltaisin, kun olin mennyt sänkyyn, äiti suukotti silmäluomiani ennen kun sammutti lukulampun. Pidin äidissä eniten hänen tuoksustaan. Isä haisi pahalle. Tai ei hän kirjaimellisesti pahalle löyhkännyt, mutta hänen ominaishajussaan oli jotain, joka herätti minussa torjuntaa silloinkin, kun hän oli suhauttanut iholleen parfyymiä. Kerran keittiönpöydän ääressä, kun olin ehkä seitsemän tai kahdeksan ja äiti oli taas kerran vetäytynyt lepäämään migreenin takia, kieltäydyin syömästä maksapihviäni, koska pelkkä maksan näkeminenkin ällötti minua. Isä tempaisi valtavan vehkeensä esiin ja sanoi minulle: »Jos haluat, että sinullakin on isona tällainen, joudut syömään aika monta maksapihviä tuon lisäksi, joka on lautasellasi.» En tiedä, onko hän tehnyt joskus näin veljellenikin. Vanhempani lellivät Raulitoa. Mahdollisesti siksi, että he pitivät häntä heikkona. Veli on tästä eri mieltä ja väittää, että minä olin vanhempimme lellikki.

Teininä en ollut innostunut elämästä enää yhtä paljon, mutta pidin minä siitä edelleen. Nykyään en pidä siitä lainkaan, enkä aio luovuttaa Luontoäidille päätösoikeutta siitä, milloin on sopiva hetki palauttaa sille lainassa olleet atomini. Olen päättänyt tehdä itsemurhan vuoden kuluttua. Minulla on jo päiväkin tiedossa: keskiviikkoiltana 31. heinäkuuta. Tämän verran olen antanut itselleni aikaa, jotta ehdin panna asiani järjestykseen ja selvittää, miksi en halua jatkaa elämääni. Toivon että päätökseni pitää. Ainakin tällä hetkellä se tuntuu lujalta.

Elämässäni on ollut aikoja, jolloin minulla oli ihanteita joita kohti halusin pyrkiä, siinä onnistumatta. En ole kokenut myöskään suurta rakkautta. Olen teeskennellyt sujuvasti rakastunutta, välillä säälillä, välillä parin ystävällisen sanan, seuran tai orgasmin toivossa, kuten kai useimmat. Voi olla, että isän tarkoitus oli osoittaa minulle rakkauttaan maksapihvikohtauksen aikana. Joskus käy vain niin, ettemme ymmärrä asioita, koska emme näe niitä vaikka ne olisivat aivan silmiemme edessä, enkä sitä paitsi ole ikinä uskonut, että rakkautta voisi herättää väkisin, pakkokeinoja käyttämällä. Olenko

minä sääliävä ressurkka, kuten Amalia väitti? Vaikka toisaalta, kuka meistä ei olisi? Asia on yksinkertaisesti niin, etten hyväksy itseäni sellaisena kuin olen. Elämästä luopuminen ei tunnu minusta pahalta. Vielä nytkin, viisikymmentäneljävuotiaana minulla on varsin komeat kasvot ja on minulla muitakin avuja, joita en ole ehkä osannut hyödyntää riittävästi. Olen terve, tienaan tarpeeksi ja mielenrenteytyksen saavuttaminen luontuu minulta helposti. Saattaa olla, että elämästäni puuttuu sotakokemus, kuten isältänikin. Isä ei päässyt ikinä taistelemaan rintamalle ja kompensoi sitä purkamalla vihansa läheisiinsä, itseensä tai mihin tahansa satunnaiseen kohteeseen, joka häiritsi häntä. Toinen miesparka.

2

OLIMME LOMALLA Alicanten rannikolla koko perhe, kaikki neljä. Isämme, epäonnistunut kirjailija, epäonnistunut urheilija, epäonnistunut akateemikko tienasi elantonsa opettamalla yliopistolla ja äiti oli töissä postissa, koska ei halunnut olla riippuvainen aviomiehensä tuloista. Taloudellisesti meillä meni niin hyvin kuin keskiluokkaisella perheellä saattoi Espanjassa mennä. Meillä oli sininen, uutena hankittu Seat 124, Raulito ja minä kävimme yksityistä oppikoulua ja meillä oli varaa vuokrata elokuuksi rannan tuntumasta loma-asunto, jossa oli terassi ja pihalla taloyhtiön uima-allas. Voisin melkein sanoa, että meillä oli kaikki tarvittava ollaksemme kuta kuinkin onnellisia. Siltä minusta ainakin tuolloin, neljätoistavuotiaana, tuntui.

Olin reputtanut yhden kurssin, jonka jouduin uusimaan syyskuussa. Äiti piteli todistustani kädessään, huokaili syyllistävästi ja sai heti kohta migreenikohtauksen. Isän reaktio oli alkukantaisempi: hän läimäytti minua poskelle, haukkui saamarin tolvanaksi ja jatkoi sitten sanomalehden lukemista. Se ei synkistänyt elämääni millään tavalla. Olin itse asiassa päättänyt jo hyvin pienenä, että haluaisin isäksi, jotta voisin lyödä lapsiani. Pidin pienestä pitäen selkäsauvoja hyvänä kasvatusmenetelmänä. Aikuiseksi kasvettuani minusta ei ollut edes korottamaan ääntäni Nikitalle, ja siksi pojastamme tuli sellainen kuin tuli.

Tuolla lomalla, jota muistelen tänä iltana, sinä kesänä jolloin reputin yhdessä aineessa, todistin erästä kohtausta, joka sai hälytysvalon

syttymään päässäni. Olin ollut pelaamassa minigolfia veljeni kanssa ja paluumatkalla tungin sisiliskon hänen paitansa sisään. Tyypillisiä lasten kepposia. Raulito säikähti pahanpäiväisesti. Ei varmasti ollut helppoa olla minun veljeni. Kerran, kun olimme jo aikuisia, hän syytti minua eräiden perhejuhlien päätteeksi lapsuutensa pilaamisesta. En voinut olla tuijottamatta häntä. Mitä olisin voinut tehdä? Valitsin helpoimman vaihtoehdon eli pyysin häneltä anteeksi. »Vähän myöhäistä», hän vastasi pitkään hautomansa katkeruuden myrkyttämänä.

Tuntiessaan liskon selässään Raulito pomppasi hassusti ilmaan, kuten olin toivonutkin. Jalka ei ottanut kunnolla maahan, hän horjahti ja lensi kiviselle penkereelle, jossa kasvoi sitruunapuita. Hän pääsi omin avuin pystyyn, mutta huomattuaan veren valuvan polvista hän alkoi parkua täyttä kurkkua. Käsikin häntä olemaan hiljaa. Eikö hän tajunnut, että joutuisin pulaan hänen takiaan? Äiti kuuli huudon sisälle ja tuli peloissaan katsomaan, isä tyynenä kintereillään, todennäköisesti ärtyneenä siksi, että oli typerän perhedraaman takia joutunut keskeyttämään kirjan lukemisen, siestan tai mitä ikinä olikaan tekemässä. Äiti huomasi Rauliton veriset polvet ja antoi minulle railakkaan korvapuustin vaivautumatta edes kysymään, mitä oli tapahtunut. Sen jälkeen isä antoi minulle toisen, joskin haluttomammin. Yleensä äiti löi aina kovempaa, vaikka isän läimäytykset sattuivat enemmän. He veivät Rauliton rantakadulla sijainneeseen Punaisen ristin ensiapupisteeseen. Tunnin kuluttua veli palasi asunnolle polvet laastaroituina ja naama jäätelössä; jotta pääsisi myöhemmin nurisemaan, miten häntä syrjittiin pienenä.

Minut jätettiin ilman illallista. Nuo kolme istuivat vaiteliaina pöydän ääressä ja pistelivät poskeensa isoja, oliiviöljyllä ja suolalla maustettuja tomaattiviipeleitä. Katselin heitä salaa kierreportaiden yläpäästä, jo pyjamassa. Yritin viittoilla velipojalle, jotta hän olisi tajunnut kiikuttaa minulle jämännoksen myöhemmin, mutta se typerys ei vilkaissut päinkään. Keittiön hellalla odotti höyryävä soppakattila. Äiti täytti Rauliton lautasen. Veljeni kumartui hengittämään lautaselta kohoavaa höyryä. Nälkä ja kateus saivat minut kiemurtelemaan piilossani. Äiti palasi hellan luokse täyttääkseen tällä kertaa isän lautasen ja kun se oli täynnä, sylkäisi siihen salaa; tai ei sylkäissyt, se ei ole oikea sana, vaan antoi sylkivanan valua keittolautasen keskelle. Sylki roikkui suupielestä hetken ennen kun se tipahti.

Äiti hämmensi keittoa lusikalla ja vasta sen jälkeen asetti lautasen pöydälle isän eteen. Olisin halunnut varoittaa isää piilopaikastani, mutta ennen kuin sain suuni auki tajusin, että ensin minun piti ymmärtää, mitä oli tapahtunut. Vanhempani riitelivät usein. Oliko heille tullut kinaa jostakin ja sen takia he olivat syöneet myykinä, toisiinsa katsomatta? Mielessäni kysyin, oliko äiti sylkäissyt joskus minunkin lautaselleni. Ehkä äidin sylki oli ravitsevaa? Mutta miksei hän ollut siinä tapauksessa sylkäissyt Rauliton lautaselle? Miksi hän olisi syrjinyt pikkukerubiaan? Ehkä aviomiehen ruokalautaselle sylkeminen oli ikiaikainen perinne, tapa, jonka hän oli oppinut jo pienenä tarkkailemalla äitiään tai jotakuta tädeistään.

3

MIKÄLI ROHKEUTENI ei petä ja päätökseni pitää ratkaisevalla hetkellä, miten Pepan silloin käy? Siistikoiven riesaksi en voi sitä jättää, sen verran usein hän on jo muutenkin sitä hoitanut. Onneksi annoin itselleni vuoden aikaa, jotta ehdin ratkaista tämän ongelman muiden olennaisen tärkeiden asioiden ohella. Pepa on kolmetoistavuotias. Sanotaan, että kun koiran iän kertoo seitsemällä, saadaan selville mitä se vastaa ihmisen iässä, vaikkakin odotettu elinikä vaihtelee melkoisesti eri koiraroduilla. Jos Pepa olisi vanha rouva, se olisi yhdeksänkymmentävuotias. Harva mummo telmii niin iloisesti kuin se. Oikeasti Pepa on Nikitan koira. Mahdollisesti sidon sen poikani kimppekämpän ulko-oveen muutama tunti ennen kuin teen elämästäni lopun. Vielä minulla ei ole tullut parempaakaan ideaa mieleen.

Amalia vastusti lemmikkiajatusta jyrkästi. Meillä ei ollut ollut kotieläimiä ennen sitä. Koirahaaveen herättyä ex-vaimoni alkoi luetella, mitä kaikkea harmia lemmikistä koituisi. Koirat likaavat, vaativat jatkuvaa huomiota, keräävät loisia, tulevat kalliiksi, sairastuvat, tappelevat toisten koirien kanssa, haukkuvat, purevat, kusevat, kakkiavat, haisevat. Koiraan kiintyy liikaa ja on hirveää, kun se kuolee. En ihmettelisi vaikka Amalia olisi kerennyt selvittää senkin, paljonko lopetuspiikki eläinlääkärillä kustansi. En minäkään heti innostunut ajatuksesta. Poika jankutti ja jankutti vedoten siihen, että hänen paras kaverinsa oli saanut vanhemmiltaan koiran lahjaksi, eikä halunnut jäädä tätä huonommaksi. Pian huomasin, että Nikita aneli koiraa

erityisen hartaasti silloin, kun olimme kahdestaan. Tajusin että hän yritti voittaa minut puolelleen joustamattoman äidin selän takana. Oli ilmeistä, että olin hänen silmissään pehmo, tai ainakin helpommin lähestyttävä perheen kahdesta pomosta. Ei hän sitä tietenkään suoraan ilmaissut, mutta minun ei ollut vaikea arvata, mitä hänen päässään liikkui. Eikä se haitannut minua yhtään, pikemminkin liikutti: hän ei väheksynyt isäänsä vaan jollain tasolla samastui minuun. Heikkous yhdisti meitä, olimme tässä samalla viivalla, ja ainoa keino päästä tavoitteeseemme oli yhdistää voimamme dominoivan naaraan edessä. Niinpä me yhdistimme voimamme. Pian minä olin meistä se, joka kannatti avoimimmin koiran hankkimista. Yritin vakuuttaa vaimoni omaksumalla analyyttisen, didaktisen opettajatyylin. Epäonnistuin kirkkaasti. Pyysin neuvoa Marta Gutiérrezilla, ainoalta opettajatoveriltani, jolle pystyin uskomaan niinkin yksityisluontoisen ongelman. Kysyin, mikä oli hänen mielestään paras tapa saada kovapintainen nainen taipumaan perhekiistassa. Marta halusi tietää, puhuinko ehkä vaimostani. »En, vaan yleensä naisista.» »Naisista ei koskaan puhuta yleisellä tasolla.» »Hyvä on, puhun minä vaimostani.» Kerroin hänelle koirahaaveesta ja kuvailin summittaisesti Amalian luonteenlaatua. Marta neuvoi minua käyttämään tunneälyäni Amaliaa lähestyessäni. Se kuulosti korvissani heprealta, minkä myönsin avoimesti. Ei siihen kuulemma vaadittu muuta kuin että minun piti saada vaimoni potemaan huonoa omatuntoa. Miten? Meidän molempien, sekä pojan että minun olisi näytettävä apeilta ja tyytymättömiltä ja meidän piti saada vaimoni uskomaan, että se oli hänen syytään. Hyvällä tuurilla hän tuntisi olleensa epäreilu, tai ainakin hänen omatuntoaan kaihertaisi, hän alkaisi epäillä kantaansa ja antaisi lopulta periksi, ihan jo oman mielenrauhansa takia. Ei tämä strategia Martan mukaan aina toiminut, mutta ainakin kannattaisi yrittää.

Sillä kertaa se toimi, tosin hintana oli alistua Amalian ehtoihin, jotka kulminoituivat tiukkaan ilmoitukseen: hän ei panisi tikkua ristiin lemmikin eteen. Hän ei koirasta huolehtisi, ei ulkoiluttaisi, ei ruokkisi, eikä tekisi mitään muutakaan. Todistaakseen olleensa tosissaan hän ei antanut pennun edes lähestyä itseään sinä päivänä, kun se tuotiin taloon. Koira ei mitä ilmeisimmin osannut tulkita torjuntaeleitä ja yritti hypätä Amalian syliin häntäänsä ystävällisesti heiluttaen. »Mitä odotat, kai sinä voit sentään silittää sitä?» sanoin

Amalialle. Hän vastasi osoittamalla lattiaa sormellaan. »Mitä itse odotat? Katso nyt, mitä se teki!» Koira oli pissannut matolle. Jynsäsin tahraa rätillä ja kuivasin kohdan hiustenkuivaajalla, eikä mattoon jäänyt onneksi tahraa. Eikä hajua. Pentujen pissaa ei juuri haise. Epäluuloinen ex-vaimoni kävi kontalleen lattialle varmistaakseen asian. Hän pilkkasi kaikkia nimivaihtoehtoja, joita Nikita ja minä ehdotimme. Lopulta heitimme pallon hänelle: »Keksi itse parempi.» »Pepa», Amalia tokaisi kuivasti. »Pepa. Miksi?» »Muuten vain.» Ja sen nimen me koiralle annoimme.

4

ENSIMMÄINEN NIMETÖN VIESTI, jonka löysin postilaatikosta, oli kirjoitettu käsin isoilla kirjaimilla. »Varmaan jonkun nipottavan naapurin tekosia», ajattelin. Sillä hetkellä en tietenkään osannut kuvitella, että tuo lappu käynnistäisi melkein kaksitoista vuotta jatkuneen nimettömien viestien ketjun. Rutistin lappusen palloksi ja kadulle päästyäni heitin sen ensimmäiseen lätäkköön. En muista viestistä muuta kuin että se oli parin rivin mittainen valitus siitä, että olin jättänyt poimimatta lemmikkini kakat kadulta. Yhdessä lauseessa oli mukana sana *sika*. Pidän aina paria roskapussia taskussa, mutta myönnän että alussa (vain ihan alussa) minulle kävi joskus niin, että kävelin kadulla ajatuksiini vaipuneena, aika usein seuraavan päivän tunteja miettien, tai minua yksinkertaisesti laiskotti kumartua ja jätin jätökset sinne, minne Pepa oli ne tehnyt luottaen siihen, ettei kukaan ollut nähnyt. Sekin oli mahdollista, että viesti, josta puuttui niin allekirjoitus kuin päiväyskin, oli tarkoitettu Nikitalle, joka käytti välillä koiraa ulkona. Amalialle en maininnut lapusta sanallakaan.

5

EN ENÄÄ MUISTA, miksi me neljä matkustimme seitsemänkymmentäluvun alussa Pariisiin emmekä jonnekin lähemmäksi, esimerkiksi Segoviaan tai Toledoön, missä puhuttiin meidän kieltämme. Oli totta, että isä sokelsi jonkin verran ranskaa – äiti ei sanaakaan. Toinen syy saattoi olla se, että he halusivat näyttää naapureille tai sukulaisille, miten hyvin menestyvä ja harmoninen perhe me olimme.

Siellä oli joki. En ole varma, tiesinkö joen nimeä silloin, mutta se on sivuseikka. En osaa sanoa sitäkään, mitä siltaa olimme ylittämässä tai minne olimme matkalla. Sitä vastoin muistan selvästi, että olin jäänyt muista kuusi, seitsemän askelta jälkeen. Edessäni kävelivät isä ja äiti ja heidän välissään Raulito. Vanhempani pitivät pikkuveljeäni kädessä ja näytti kuin he olisivat olleet yhteydessä toisiinsa tämän välityksellä. Minusta tuntui, että he rakastivat Raulitoa enemmän kuin minua. Tai pahempaa: että he rakastivat häntä, mutta eivät minua, tai että he keskittyivät huolehtimaan ainoastaan pikkuveljestäni ja jättivät minut oman onneni nojaan. Voisin jäädä milloin tahansa auton tai mopon alle ja he jatkaisivat matkaansa, eivätkä edes huomaisi, mitä oli tapahtunut. Vanhempieni piittaamattomuus tuntui minusta kamalalta. Juuri sopivasti eteen osui suojakaide, jonka päälle oli helppo kiivetä ja jonka alla virtasi sameavetinen mutta rauhallinen, iltapäiväauringossa kimmeltävä joki. Muistan edelleen loiskahduksen, sen miten kovalta se kuulosti ja miten kylmältä vesi tuntui. Putoamistani säesti ohi kävelleen naisen huuto.

Vahvat kädet tarttuivat minuun ja vetivät pinnalle ennen kuin ehdin haukkoa vettä suuhuni. Isä kadotti jokeen kenkänsä. Seuraavien vuosien aikana hän kertoi ylpeänä suuresta sankariteostaan. Hän oli ylpeä siitäkin, että hänen rannekellonsa oli mennyt pilalle, ilmeisesti melko arvokas kello, isältä peritty. Miten hän nauttikaan päästessään esittämään sankaria: joutuessaan valitsemaan perintökellon ja poikansa väliltä hän ei ollut epäröinyt hetkeäkään.

Edes äiti ei torunut minua. Hän oli niin tolaltaan ja niin helpotunut, että halasi kaikkien ympärillämme kerääntyneiden ihmisten nähden isää, joka seisoi rannalla läpimärkänä, ja moiskautti monta suukkoa pitkin tämän kasvoja. Myöhemmin isä vitsaili, että minä olin syntynyt kahdesti. Ensimmäisellä kerralla äiti oli antanut minulle elämän, toisella isä.

Muistan edelleen isän tavarat, jotka oli levitetty kuivumaan hotel-lihuoneen lipaston päälle: mustan lompakon, passin, frangin setelit ja muut kostuneet paperit. Illalla juhlimme koko perheen voimin sitä, etten ollut hukkunut, ja isä joi pullollisen viiniä yksin. Tummanpunainen tahra kasvoi tasaista tahtia hänen paidanrinnuksessaan, mutta sillä kertaa äiti ei välittänyt huomauttaa siitä.

EILEN MENIN katsomaan äitiä. Tarkistin, kuten joka kerta hoivakodissa käydessäni, ettei Raúlín autoa näkynyt parkkipaikalla. Jos se on siellä, en mene sisään. Jossain toisessa tilanteessa voisin jutella veljeni kanssa ilman ongelmaa, mutta kun käyn äidin luona, haluan tämän kokonaan itselleni. Yleensä vierailen hoitokodissa kerran viikossa, ellei mitään yllättävää ilmaannu, joskin myönnän, että viime aikoina olen lipsunut vähän tästä rutiinista. On tärkeää valvoa, että äiti saa kunnon kohtelua vuorokauden ympäri. Toistaiseksi meillä ei ole ollut valittamista. Tiedustelen hoitohenkilökunnalta säännöllisesti hänen vointiaan ja haluan heidän tietävän, että tarkistan siellä käydessäni äidin huoneen; käyn läpi kaapin sisällön ja äidin henkilökohtaiset tavarat. Raúl tekee samoin. Oli veljeni idea alkaa pitää siellä vahtia, eikä minulla ollut mitään sitä vastaan, vaikka tiesin että saattaisimme antaa itsestämme rasittavan kuvan. Hoivakodissa on vanhuksia, joiden luona ei käy kukaan. Heidät kuskataan sinne pois silmistä, kuin tarpeettomaksi käyneet tavarat. Voisi kuvitella etteivät hoitajat keskity heihin samalla tavalla kuin niihin vanhuksiin, joiden sukulaiset saattavat tupsahtaa paikalle hetkellä millä hyvänsä ja valittaa heistä johtajalle, kirjoittaa mielipidekirjoituksen lehteen tai kritisoida hoitopaikkaa sosiaalisessa mediassa, ellei siellä ole kaikki kunnossa.

Äiti ei ole tunnistanut meitä enää pitkään aikaan. Alussa se oli paha kolaus Raúlille, joka masentui niin pahasti, että joutui jäämään sairauslomalle töistä. Saattaa olla, että taustalla oli muutakin, mutta varmasti äidin aivotoiminnan hiipuminen pahensi masennusta. En tiedä hänen tilannettaan enkä ole halunnut kysyä. Sekään ei ole pois-suljettua, että veljeni olisi keksinyt sairausloman vain vihjatakseen minulle ongelmasta, joka oli jäänyt minulta huomaamatta, koska pohjimmiltaan hän taas kerran halusi osoittaa, että tässäkin kriisitilanteessa hän oli toiminut ja tuntenut oikein, ja minä väärin.

Äidin henkinen hiipuminen tapahtui pikkuhiljaa. Ymmärtääkseni Alzheimer vapauttaa ihmisen traagisuudesta, siitä mitä Unamuno kutsui traagiseksi elämäntunnoksi. Se on helppo uskoa; riittää että näen, miten äiti hiipuu hiljalleen ja vaipuu yhä syvemmälle apatiaan. Kerran Raúl vei huoneeseen kehystetyn valokuvan itsestään kirkkaan

hetken toivossa. Muotokuva nököttää edelleen äidin pöydällä yhtä hyödyttömänä kuin täytetty eläin olohuoneen nurkassa.

Äidin kunto on olosuhteisiin nähden varsin hyvä. Selkä on tosin painunut pahasti kumaraan ja paino on romahtanut. Kun olin astumassa eilen palvelukeskuksen hissiin, eräs hoitajista ilmoitti, että rouva oli juuri nukahtanut. Istuin äidin sängyn reunalle ja tarkkailin häntä hyvän aikaa. Äidin ilme näyttää useimmiten levolliselta, mistä olen iloinen. Tulisin hulluksi, jos näkisin hänen kärsivän. Äiti hengitti rauhallisesti ja olin jopa näkevinäni hymyn käyvän hänen kasvoillaan. Saattaa olla, että hän uneksi menneistä ajoista, vaikka epäilen, ettei hän saa unimuistoistaan sen parempaa tolkkua.

Aavistan äidin elävän vielä vuoden kuluttuakin. Jos joku käy kertomassa hänelle kuolemastani, ei hän ymmärtäisi sitä. Ei hän edes huomaisi, että olen lakannut vierailemasta hänen luonaan. Tämä on toinen Alzheimerin positiivinen puoli.

Vein suuni melkein hänen korvaansa kiinni ja kuiskasin:

»Aion riistää hengen itseltäni ensi vuoden kesällä, heinäkuun viimeisenä päivänä.»

Äiti jatkoi uniaan ilmeenkään värähtämättä.

Lisäsin: »Näin kerran, kun sylkäisit isän keittoon.»

7

KIINNOSTUIN KOVASTI lehtiartikkelista, jossa haastatellaan metronkuljettajaa. Koko sivun juttu käsittelee junan alle heittäytyviä ihmisiä sekä sitä, millaisia psykologisia seurauksia tästä nähtävästi melko yleisestä kuolintavasta on henkilölle, joka todistaa itsemurhayritystä lähietäisyydeltä, eikä pysty tekemään sen estämiseksi muuta kuin kiskaisemaan ajokahvan pohjaan. Itsemurhakandidaatit eivät onnistu aina yrityksessään. Tilastojen mukaan yli puolet jää henkiin ja monet silpoutuvat mitä kammottavimmalla tavalla. Viimeksi mainittu yksityiskohta puistatti minua juttua lukiessani. Ajatus halvaantumisesta, jalkojen menetyksestä ja siitä, että viettäisin loppuelämäni pyörätuolissa, ei liiemmin houkuta. Kuka minusta siinä tapauksessa huolehtisi?

Paljastin tänä iltana suunnitelmani Siistikoivelle Alfonson baarissa. Minulle tuli tulenpalava tarve kysyä jonkun ulkopuolisen mielipidettä

ja Siistikoipi on ainoa ystäväni. Hänen reaktiotaan voisi hyvällä syyllä kutsua euforiseksi. Ja minä kun luulin, että hän järkyttyisi ja yrittäisi saada minut keinolla millä tahansa pyörtämään päätökseni!

Ensi alkuun kuvittelin, että hän näytteli. Kysyin suoraan, mitä hän oikeasti ajatteli. Siinä vaiheessa Koipi paljasti, että hänkin on pyöritellyt itsemurha-ajatusta mielessään jo useamman vuoden. Motiiveja ystävälläni riittää, lähtien invaliditeetista, joka tosin ei pahemmin näy ulospäin: proteesi pysyy katseilta piilossa housunlahkeen alla ja hänen kävelynsä näyttää luonnolliselta korokepohjakengän ansiosta.

Siistikoipi ei ollut lukenut haastattelua.

Vaikka yleensä baarista löytyi sen päivän lehti, ainakin siihen saakka kunnes joku röyhkimys sen nyysi, nyt lehteä ei näkynyt, joten Siistikoipi lähti käväisemään lehtikioskilla.

Olen tietoinen ystäväni synkistä mielenkiinnon kohteista, joihin itsemurha eli »vapaaehtoinen kuolema», kuten hän sitä mieluummin kutsuu, luonnollisestikin lukeutuu. Hän väittää lukeneensa kaiken mahdollisen aiheesta ja tiedän, että hän on oikeasti paneutunut siihen.

Luimme artikkelin yhdessä. Haastateltu, neljäkymmentäviisivuotias mies, jolla on kahdenkymmenenneljän vuoden työkokemus metronkuljettajana, valittaa että tiedotusvälineissä puhutaan aina pelkästään junan alle heittäytyneistä, ei koskaan junankuljettajista. Ensimmäinen miehen kohdalle osunut itsemurhaaja oli ollut seitsemäntoistavuotias tyttö. Hän joutui yhdeksäksi kuukaudeksi sairauslomalle sen jälkeen. Mies kuvailee useita näkemiään itsemurhatapauksia yksityiskohtaisesti. Siistikoipi luki juttua vieressäni ja kommentoi innoissaan metronkuljettajan vastauksia. Hän tarjoutui avustamaan minua itsemurhassani. Hän sanoi aikovansa harkita osallistuvansa itsekin seikkailuuni. Koska: »En haluaisi jäädä yksinkään.» Koiven kasvoilta ei löydy yhtään juonnetta tai muutakaan merkkiä, joka ei kielisi innostuksesta. Äkkiä hän vakavoituu. Hänen neuvonsa on, etten heittäytyisi metron alle. »Ei jumalauta, ei sellaista temppua saa tehdä metrokuskille.» Hän osoittaa etusormellaan sitä artikkelin kohtaa, jossa haastateltava kertoo näkevänsä edelleen unessa vanhan miehen katseen sekunti ennen kun juna ajoi tämän yli.

Siistikoipi ei tiedä, että kutsun häntä näissä tunnustuksellisissa kirjoitelmissani Siistikoiveksi.

JOKU SOITTI äidille myöhään, sillä oli jo miltei keskiyö. Joku tuttava tai sukulainen tai kenties naapuri repi hänet ylös sängystä siihen aikaan, ja nyt, muistelllessani tapausta näin aikuisena en voi olla ajattelematta, että soittajalla täytyi olla jotain hampaankolossaan äitiä kohtaan.

Taasko palaan lapsuusmuistoihini? Ilmeisesti on totta, että ihminen alkaa vaistomaisesti käymään läpi elämäänsä lopun häämöttäessä. Näin olen kuullut sanottavan ja lukenut useammastakin lähteestä. Ennen pidin sitä kornina kliseenä, mutta olen pikkuhiljaa kääntämässä kelkkaani. Jatkan siis.

Raulito ja minä nukuimme lastenhuoneessa, kumpikin omassa sängyssämme, sillä seuraava päivä oli tavallinen koulupäivä. Olin silloin kai yhdeksän; joka tapauksessa tämä tapahtui Pariisin-matkamme jälkeen. Yhtäkkiä valot syttyivät. Äiti, avojuoloin ja yöpaidassa, ravisteli meidät hereille ja hoputti meitä pukeutumaan. Kysyin unenpöpperössä että mitä nyt, mutten saanut vastausta.

Muutamaa minuuttia myöhemmin ryntäsimme alas portaita, äiti ja Raulito edeltä käsi kädessä ja minä heidän perässään. Oletan, ettei äiti halunnut naapureiden kuulevan hissiä tai ei halunnut jäädä odottamaan sitä. Jokaisen kerroksen porrastasanteella hän pysähtyi, kääntyi ja laittoi sormen huulilleen, jotta olisin hiljaa, vaikken ollut pihahantutkaan.

Kadulla meitä odotti talven pureva kylmyys. Taivas oli sysimusta. Ihmisiä ei näkynyt katulamppujen valossa. Hengityksemme huu-rusi. Jonkin ajan kuluttua äiti viittilöi taksille jalkakäytävältä ja sai sen pysäytettyä lennosta. Istuimme takapenkille kaikki kolme, äiti meidän keskellemme. En tiennyt, minne olimme menossa tai miksi olimme taksissa, ja ennen kuin ehdin edes kysyä, äiti nipisti minua, jotta olisin hiljaa. Hän vinkkasi leuallaan taksikuskien suuntaan. Ymmärsin, ettei äiti halunnut sedän kuulevan mitä me puhuimme. Minua alkoi pelottaa, että olimme karanneet kotoa, ja surin sitä että olin menettänyt leluni ikiajoiksi. Miten raivostuttavaa, etten ollut tajunnut ottaa yhtäkään niistä mukaan! Se oli päällimmäinen ajatuk-seni. Raulito oli nukahtanut uudestaan. Äiti nosti hänet syliinsä ja halasi häntä.

**»Aramburu luo briljantin kerronnallisen
kudelman madridilaiskorttelin asukkaiden elämästä.»**

– El País

Elämään väsynyt filosofian opettaja Toni päättää kuolla. Mutta vasta vuoden kuluttua, tervapääskyjen palattua Madridin taivaalle. Siihen saakka hän vuodattaa muistioonsa vihaisen miehen intiimiä tilitystä ja vimmaa, ja analysoi elämänsä raadollisen tarkasti. Itsemurhaprojektiin liittyy Atochan terrori-iskussa jalkansa menettänyt Siistikoipi, Tonin ainoa ystävä koiran lisäksi. Mutta lopulta eloisa naapurusto alkaa kiskoa katkeraa miestä poterostaan, ja kohtaamiset tuovat Tonin arkeen myönteisempiä sävyjä ja huumoria. Määräpäivänä Toni astuu kuitenkin ulos myrkkyy-annos mukanaan. Löytääkö eksyksissä ollut mies perille?

www.wsoy.fi

84.2

ISBN 978-951-0-48756-3